

Farsen kring Warhols kvarlåtenskap

Aldrig var Warhols postuma celebritetsstatus större än när hans samling av kakburkar gick under klubban för sammanlagt 250 000 dollar, till professionella värderares häpnad, skriver Per-Olof Bolander i sin anmeldan av Paul Alexanders bok om Andy Warhols arvegods.

Andy Warhol var en fanatisk shoppare. I paradväningen på Manhattan fylldes rum efter rum med aldrig ens uppäckade kassar, paket, kartonger från juvelerare, antik- och konsthandlare. Bland alla tusentals ägodelar var inga viktigare för Warhol än perukerna han börjat bära på 60-talet. Årligen skaffade han en ny uppsättning och de blev allt mer dramatiska, platinafärgade eller brunvitt strimmiga golvmoppar som fyllde en hel garderob.

Saklitteratur

Paul Alexander
Death and Disaster – the rise of the Warhol empire and the race for Andy's millions
Little Brown, 1994

Warhol visade sig inte utan perukens för sina närmsta vänner och älskare. När han opererades för infekterad gallblåsa 21 februari 1987 satt peruken på under hela ingreppet. Och han bar den fortfarande när han två dagar senare obducerades.

Pengar att fördela

Warhol hade avlidit natten efter den till synes lyckade operationen, möjligen till följd av för mycket vätsketillförsel eller en allergisk reaktion på medicineringen, sannolikt lämnad utan ordentlig tillsyn av en försuflig nattsköterska. En peruk följde ofrånkomligen Warhol i graven, tillsammans med en kostym, ett par solglasögon, en bönbok och en röd ros. Återstod en kvarlåtenskap på några hundra miljoner dollar att fördela.

Bortsett från blygsamma belopp till Warhols två bröder och Fred Hughes, hans närmaste medarbetare, stipulerade

Warhols testamente att alla hans tillgångar skulle omvandlas till en stiftelse för gynnande av bildkonst. Den delikata uppgiften att i praktiken genomföra Warhols sista önskan tillkom Hughes som testamentssekretär.

Kvarlåtenskapen omfattade fastigheter, värdepapper, tidskriften Interview och det redan omtalade överflödet av lösöre, men viktigast och mest problematiskt att värdera och förvalta var de stora mängderna av Warhols konst: målningar, teckningar, film och foto.

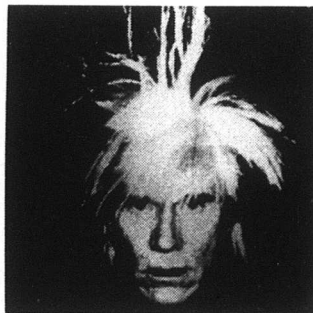
Succé

Till en början gick allt bra. De mer lötsålda tillgångarna avyttrades för att bygga upp det rörelsekapital stiftelsen behövde för stipendier och sponsring. En riktig succé blev auktionen av lösöret, den största enskilda samlingen Southbeys haft att bjuda ut. Kändisar och kändisdyrkare flockades på jakt efter troféer ur Warhols kuriosakabinett. Aldrig var Warhols postuma celebritetsstatus större än när hans samling av kakburkar gick under klubban för sammanlagt 250 000 dollar, till professionella värderares häpnad. Totalt drog auktionen in 25 miljoner. Då viskades det ändå om att detta bara var skrapet. Godbitarna skulle ha förskingrats.

Sådana rykten gav en föraning om den skandalartade kontrovers som snart vidtog. Den var resultatet av olycklig personkemi och de mänskliga impulser och begär som uppstår i omedelbar närhet till stora förmögenheter på drift, allt i den 80-talistiska konsthandels drivhusklimat.

Vad är värdet?

Det stora frågetecknet som förr eller senare måste rätas ut var värdet på Warhols konst. Å ena sidan var Warhol mer berömd än någonsin och en stor retrospektiv i New York hyllades av kritikerna och lockade stor publik. Å andra sidan kom mer-tvetydiga signaler från smakdomarna med absolut vetorätt: konstköparna. Det hände vid några tillfällen att utauktionerade verk förblev osålda. Osäkerheten ökade och övergick i den tysta, skälvande spekulationsångest som kanske är det mest subtila uttryck den moderna konsten överhuvudtaget frambragt. Var Warhol

Självpporträtt av Andy Warhol.

"Osäkerheten ökade och övergick i den tysta, skälvande spekulationsångest som kanske är det mest subtila uttrycket den moderna konsten över huvudtaget frambragt."

och hans mått i dollar bara en vackert skimrande såpbubbla som nu stod i grepp att upplösas i tomma intet?

Den slutliga värderingen av dödsboets, senare stiftelsens, konstsamling emotsågs följaktligen med stor spänning och maximal dramatik garanterades av en intressekonflikt mellan de två viktigaste personer exekutorn Hughes rekryterat. Ed Hayes var en kändisadvokat med tuff framtoning. Han blev dödsboets juridiske representant trots att hans specialitet var spektakulära brottsmål. Arch Gillies främsta merit för att leda stiftelsens arbete, ett område Hughes erkände sig stå helt främmande för, var att hans hustru lyckats med liknande uppgifter.

Triangel av hat

Hughes, Hayes och Gillies utgjorde snart en antagonismens triangel där alla hatade alla. Gillies visade sig mindre intresserad av stiftelsens konstnärliga verksamhet men dominerade styrelsen och manövrerade ut Hughes. De administrativa kostnaderna tiodubblades, framför allt på grund av de advokatkostnader stiftelsen ådrog sig genom en myckenhet processande. Till villkor för stiftelsen hörde att årligen dela ut minst 5 procent av tillgångarna för gynnande av konstnärlig

verksamhet. När nu rörelsekapitalet började sina blev det önskvärt att få en så låg värdering som möjligt av de totala tillgångarna. Det märkliga men fullt logiska blev alltså att den stiftelse som under Andy Warhols namn hade att förvalta hans livsverk nu strävade att minimera hans marknadsvärde som konstnär.

Ed Hayes ambition var den rakt motsatta. Han hade ett arvode i procent på dödsboet och vile naturligtvis ha en hög värdering. Värderingen gjordes av Christies som helt gick på Gillies linje.

Marknadsöversvämning

Ett nyckelbegrepp är *blockage discount*, att räkna ner det sammanlagda värdet på konstverk som om de avyttrades på samma gång skulle översvämma marknaden och därför sänka priset. Christie's satte ett blockage discount på 60–70 procent och hävdade att det var en procedur man alltid tillämpade även om en faktisk utförsäljning av hela dödsboet var ytterst osannolik, som i fallet Warhol. Hayes kunde emellertid visa att Christies gjort ett undantag för fotografen Robert Mapplethorpes dödsbo. När han konfronterade stiftelsen och Christies bröt de redan ansträngda relationerna fullständigt samman och det stod klart att värdet på Warhols konst skulle bli föremål för civilrättslig process.

I rättegången som började i november 1993 stod Christies skattning på knappt hundra miljoner efter *blockage discount* mot Hayes krav på en mångdubbelt högre värdering. Ett kurröst inslag var Hayes inhopps som konstkritiker, där han hävdade popkonstens värde med stöd av poppsykologi. Eftersom burksoppa kunde antas vara typisk mat i Warhols fattiga uppväxtmiljö, symboliserade kanske Warhols berömda Campbells-målningar moderskärleken, spekulerade Hayes. Om den tolkningen fällde avgörandet är tveklöst men rätten lade sådär 300 miljoner dollar på Christies värdering och halverade dess *blockage discount*.

Besvikelse

Det har förstärkt överklagats och Hayes kontrakt är dessutom föremål för process och hur det hela slutade, om det alls slutat, framgår inte av Death and Disaster. Det är en liten besvikelse för läsaren men man får förstå att den unge författaren inte haft tålamod att invänta sista instansens utslag. Tom Wolfe har sagt att efterspelet till Warhols död storligen skulle roat Balzac. Paul Alexander är varken Balzac eller Wolfe och han handikappas i berättandet av en överdriven respekt för Warhols konstnärlighet men att Alexander lider och vredkas hindrar inte läsaren från att skratta gott åt alltsammans. Och det är naturligtvis helt i modernismens anda att ett ordentligt slut saknas.

PER-OLOF BOLANDER

Åter dags att kritisera nobelpriset

Det finns en given kandidat till nobelpriset. En lysande berättare, både nyskapande och läsbar. Både europeé och asiat och känd av alla, skriver Karl Steinick.

S snart är det dags igen. Redan första torsdagen i oktober kan Akademiens årliga litteraturrace vara över. Sannolikt blir det en ensam vinnare som tar hem potten, men vem?

En sak är saker. Liksom i

schlagerfestivalen blir det fel vinnare.

Politruker

Sådana är de oskrivna reglerna nämligen. Pressens politruker kliver fram och förklarar, allt efter ideologisk hemvist, att de femton, eller hur många de nu är, har gjort bort sig igen. Den illiterata allmänheten kommer att klaga på att det alltid är nån okänd jävel.

Blir det en man är det fel. Blir det en kvinna, tillika svart, är det ett utslag av opportunism och politisk korrekthet. Blir det inte

en asiat har man försummat en hel världsdal, att det blev Oe i fjor räcker förstås inte långt. Blir det inte Astrid Lindgren eller Graham Greene... Visst fan, en av dem är redan död.

Död sedan länge är Italo Calvino, en given pristagare om han bara haft bättre hälsa. Stark fysik är ett plus eftersom detta i högsta grad är ett uthållighetslopp.

Men varför inte en italiener? Ta Antonio Tabucchi, det finns bara en novellsamling på svenska och översättarna kan minsant behöva lite jobb, så sällan som

italiensk litteratur uppmärksammas här hemma. Dessutom vore det priset lite uppmuntran åt portugiserna också, om nu inte deras egna storfavoriter José Saramago och Antonio Lobo Antunes tar hem spelet. Tabucchi är nämligen universitetslärare i portugisiska och har skrivit en av sina böcker på detta tungomål.

Hugo Claus

Andra länder, som i likhet med Portugal ligger risigt till i tabellerna? Nederländerna och Belgien till exempel, med Cees Nootboom respektive Hugo Claus som favoriter i de senare årens lopp.

Var det någon som sade Peter Hoeg? Kära nån, lite mätta på populismen tack.

Satsa på en outsider, ta Kamala Das från Sydindien eller guatemalanen Augusto Monterroso. Den sistnämnde är den mestare i

kortformatet som många inbillade sig att Borges var. Han finns på svenska så det går bra att läsa honom även om han inte när ända fram.

Inte hermafrodit

Någon given kandidat? För all del. Det finns en lysande berättare, både nyskapande och läsbar. Både europeé och asiat och känd av alla. Dock inte hermafrodit, men man kan ju inte få allt.

Mina damer och herrar, Årade akademiledamöter: Ge stålarna till Salman Rushdie. Att världens samsa litteraturkritiker genom tiderna gjort honom odödlig hör inte hit. Han är trots det en av de främsta ännu levande författarna och förtjänar att prisas. Och läsas.

KARL STEINICK